

Meslek Etiği

Etik kavramı ve Etik Türleri

Bu ders notları sadece 2019-2020 Yaz dönemi uzaktan eğitim kapsamında kullanılabilir

Etik nedir?

- Etik kavramı Antik Yunanca'dan «Ethos» teriminden türemiştir.
- Etik terimin çeşitli tanımları vardır.
- TDK'a göre «ahlak bilimi» veya «ahlakla ilgili» olarak tanımlanmaktadır.
- Sosyal bir varlık olan insanın bireysel ve toplumsal ilişkilerinin temelini oluşturan kuralları ve değerleri, doğru-yanlış, iyi-kötü gibi ahlaki açıdan araştıran bir felsefe disiplini (Kolçak, 2016).
- Etik; ayrıca töre bilimi, ahlak bilimi, ahlakla ilgili olan şeklinde tanımlanabilmektedir ve kavram olarak soyut olana işaret ederek ahlaki değerlerin incelenmesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır (Kutlu, 2017).
- Etik en genel tanımıyla, iyiliğe varılması için insanların kendini uymaya zorunlu hissettiği manevi görevler ve bunlara ilişkin kurallar şeklinde ifade edilebilir.

Etik nedir?

- Etik, insanların kendilerini buldukları eş, arkadaş, ebeveyn, vatandaş, öğretmen vb. birçok durumda nasıl hareket etmeleri gerektiğini söyleyen davranış standartları olarak ifade edilebilir (Kutlu, 2017).
- Etik değerler topluma özgüdür, kişi veya grup otoritesine bağlı değildir. Başka toplumlardan alınamaz ve hazır ahlak reçeteleridir. Ancak toplumlar arası ilişkilerle toplumdan topluma geçebilir (Kutlu, 2017).
- Etik kavramının birçok tanımı olmakla beraber en kısa tanımıyla, iyi nedir veya ne doğrudur gibi sorulara cevap aranmasıdır.
- Bundan dolayı etik bütün etkinlik ve amaçların yerli yerine konulması, neyin yapılıp ya da yapılamayacağını, neyin isteneceği ya da istenmeyeceğinin, neye sahip olunacağı ya da olunmayacağını bilmesidir (Kolçak, 2016).

Etik nedir?

- İyi ve kötü kavramı toplumlardan veya insandan insana değişebilmektedir.
- Bir kişini doğru olarak kabul ettiği davranış bir başkası tarafında kötü olarak algılanabilmektedir.
- Bazı durumlarda kişi gerçekleştireceği eyleminin sonucunda hem iyi hem de yanlışlıklarla karşılaşabilir. Bu durumda ikilem karşılaşılabilir.
- Bundan dolayı etik karar alma belli kararlara bağlıdır.
- Ayrıca etik insan davranışlarının sınırlarını belirlemek ve iyi ve kötü kavramlarının tanımlayabilmek için çeşitli sorunları tartışmakta ve cevap aramaktadır.

Etik nedir?

- Günümüzde etik kararlarının oluşturulması etkiyebilecek faktörler:
 - Bireysel faktörler,
 - Sosyal faktörler,
 - İnanç,
 - Yasal faktörler,
 - Mesleki faktörlerdir (Kreie ve Cronan, 1998).
- Bu faktörler göz önüne alındığında günümüzde etik kavramı, iş hayatı ve işyeri içerisindeki davranış biçimlerini belirleyene ve inceleyen bir disipline dönüşmüştür (Kolçak, 2016).
- Yani etik birey için neyin iyi ve kötü olduğunu belirleyen davranış kuralları ortaya koyar.

Etik nedir?

- Etikte tartışılan konular:
 - Bireylerin iyiliği,
 - Sosyal iyinin nitelikleri,
 - Bireyin ve toplumun iyiliği arasındaki ilişkiler,
 - Bireyin sosyal iyiliği ve ahlaken doğru olanı yapmalarına etki eden faktörler,
 - Keyif alma ile iyi arasındaki ilişkiler,
 - Erdemin varlığı ve doğası,
 - Görev ve ahlaki zorunluluklar,
 - Özgür irade,
 - Pozitif ahlakın değerleri (Kolçak, 2016).

Etik nedir?

- Etikte sorgulanan ve cevabı aranan sorunlar:
 - Mutluluk davranışlarımızın nihai sonu mudur?,
 - Erdemi keyif almaya tercih etmeli miyiz?
 - Keyif ile mutluluk arasında ne gibi farklılıklar bulunmaktadır?
 - Kişi toplumunun zorladığı belli bir davranış tarzında mı davranmalı veya genel kabul gören prensiplere mi uymalı?
 - Kişi kendi veya ailesinin refahının sağlarken başkalarının refahını da gözetmek zorunda mı?
 - Eğer böyle bir zorunluluk varsa bu ikisi arasındaki oran nasıl olmalı?
 - Özgür irade deyince ne anlaşılmalı?
 - Duygular mı yoksa akıl mı davranışların esasını oluşturmalı?
 - Teoride ve uygulamada iyi, doğru, zorunluluk, görev ve bilinç gibi kavramlar ne anlama gelir? (Kolçak, 2016).

Etik nedir?

- Yani etikte hangi davranışın iyi ve kötü olduğu ve sınırların belirlenmesi amaçlanmaktadır.
- Bu amaçla etikte bazı kavramlar kullanılmaktadır.
- Değer: Karşımızdaki obje ya da kavramlar arasında bazılarına önem veya belli bir anlam yüklemektedir.
- Etik kural: Belli bir grup veya ülke içindeki insanlar nasıl davranmaları gerektiğini gösteren kurallar.
- İlke: Eylemleri yönlendiren temel düşüncelerdir.
- Kural: İlkelere uygun eylem yollarıdır.
- Standart: Beklenen davranışların sergilenmesini sağlayan ve istemeyenlerden kaçınılmasında rehberlik eden sistemdir (Kolçak, 2016).

Etik kurallar

- Bir insanın toplum içindeki davranışları ve topluma karşı sorumluluklarını belli kurallara bağlıdır.
- Bu kurallar her toplum için aynı değildir ve değişkendir.
- Bazı etik kurallar tümü belirli meslek grubuyla ilişkili olabilir. Yani her meslek grubunun etik kuralları farklılıklar gösterebilir.
- Etik kurallar bundan dolayı üç grupta toplanabilir:
 - Düzenleyici kurallar,
 - İlham verici kurallar,
 - Eğitsel kurallar (Kutlu, 2007).

Etik kurallar

Düzenleyici kurallar

- Davranış ve kurallar arasında tam örtüşme sağlayan bağlayıcı, üzerinde tartışma gerektirmeyen etik kurallardır.

İlham verici kurallar

- Kişilerin ulaşmayı amaçladığı ve bu yönde çaba gösterdiği standartları belirleyen kurallardır.

Eğitsel kurallar

- Kişisel bilicin iş ile ilgili konularda ön plana çıkarıldığı kurallardır (Kutlu, 2007).

Etik kurallar

- Genel olarak kabul gören etik kurallar:
 1. Dürüstlük-Doğruluk,
 2. Sözünü tutmak,
 3. Sadakat,
 4. Adalet,
 5. Başkalarına saygı göstermek,
 6. Mükemmeli aramak,
 7. Sorumluluk (Kolçak, 2016).

Etik kurallar

Dürüstlük-Doğruluk

- Dürüstlük, gerçeğin sözlere uygunluğu gerçeği saklamama, bildiğinden ve inandığında şaşmadan olanı doğru şekilde yansıtmaya ve aktarmadır (Kolçak, 2016).
- Etik davranış insanı ve iş ilişkilerinde dürüst ve doğru şekilde aktarmayı içerir.
- İnsan başkalarına karşı değil kendisine karşıda dürüst olmak zorundadır.
- Dürüst sürekli olursa ikili ilişkiler ve toplumsal ilişkilerde huzur ve güven ortamı gelişir. Bundan dolayı insan hiçbir bahane ve mazeret bulmadan dürüstlükten şaşması bir erdemdir.
- Doğruluk ise söylenen sözlerin ve vaatlerin tam olarak yerini getirmektir. Bu kural özellikle mesleki açıdan çok önemlidir.

Etik kurallar

Sözünü tutmak

- İnsan verdiği sözleri, vaatleri ve imzaladığı sözleşmelere uymak ve tutmak zorundadır.
- Hükümlülüklerini yerine getirmeyen ve sözünü tutmayan insan güvenilirliğini kaybeder.
- Gerek mesleki gerekse sosyal güvenilirlik çok zor kazanılan ancak kolay kaybedilebilir.
- Bundan dolayı etik davranışta insanların verdikleri sözleri ve vaatleri tutmasını beklenir.

Etik kurallar

Sadakat

- Sadakat bağlılık, sağlam ve güçlü dostluk anlamına gelir.
- Sadakat insanların, ailelerine, arkadaşlarına, meslektaşların ve yaşadığı topluma bağlı olmasıdır.
- Sadakat özellikle meslek hayatı için önemlidir. Yani çalışanlar ile işletme arasında en önemli etik ilkedir.
- Çalışanlar sadakat bilinçlerine göre işlerine bağlı olur ve sorumluluk gösterir.
- Sadakat ilkesi ayrıca işletmeler için örgütsel sadakat önemlidir. Bu tanım çalışan çalıştığı örgütsel işyeriyle uyumlu içerisinde çalışması ve örgüt amaçları yönünden çaba harcaması, emeğinin karşılığını alması ve işyerinin bir parçası olarak görmesini kapsar (Kolçak, 2016).

Etik kurallar

Adalet

- Topluma ait sorumlulukların, özgürce, çok yönlü ve eşit hak içerisinde eşit toplumsal koşullar içerisinde dağıtılmasıdır (Kolçak, 2016).
- İnsanlar arasındaki eşitliğe saygı göstererek yasalara ve kurallara göre uygun olarak hak dağıtılmasıdır.
- Etik ve ahlak açısından en önemli erdemdir.
- Adalet ilkesi tarafsız ve açık fikirli olmayı, kendi hatasını kabul etmek, başkalarının hatalarından çıkar sağlamamayı, herkese eşit davranmayı ve yargıya bağlılığı kapsar.
- Adalet sağlanamaması toplumda huzur ve güven ortamını kaldırır.

Etik kurallar

Adalet

- İşletmeler açısından adalet, çalışanlarına yaptıkları işlerin karşılığını işletmeye katkıları açısından dağıtılması ve işini yapmayan çalışanların kurallara uygun olarak vermesidir.
- Bu açıdan adalet ikiye ayrılabilir:
 1. Hak dağıtıcı adalet: Bireylerin faydalarına, haklarına ve sorumluluklarına göre dağıtılması,
 2. Düzeltici adalet: Yapılan eylemler sonucunda ortaya çıkan ve işletmeyi zarara sokan davranışların düzeltilmesidir (Kolçak, 2016).

Etik kurallar

Mükemmeli aramak

- Hatalı ve eksik olanları belirleyerek tam ve yetkin olmadır.
- Etik açıdan mükemmellik insanın hayatında her konuda gayretli, güvenilir, üretken olmayı ve yetenekleri kapsamında tüm görevlerini yerine getirmesi ve geliştirmesi beklenir.
- Ancak mükemmellik seviyesi her insan için farklılık gösterebilir.
- Mükemmelliği aramak işletmelerin kalitesinin artmasını sağlayabilir. Böylelikle üretilen mal ve hizmetin kalitesi artmasıyla müşteri memnuniyeti artar.

Etik kurallar

Sorumluluk

- İnsanın belli bir görevi istenilen nitelik ve nicelikte yerine getirmesidir.
- Sorumluluk insanlar için özgür irade ile çıkmakla beraber ceza ve ödülü de kapsayan davranışlardır.
- Sorumluluk yasal kuralara uygun olarak hakları ve ayrıcalıkları kullanmayı, adil olmayı, topluma bilinçli ve faydalı olarak hizmet etmek, gerçekleri ve bilgileri yasal zorunluluk olmadıkça paylaşmayı kapsamaktadır.
- Bundan dolayı sorumluluk üstlere hesap vermek ve üstlenilen bir işi yapmak olarak iki şekilde gerçekleşir.

Etik kurallar

Sorumluluk

- İşletmeler gerek kendi çalışanlarına gerekse topluma ve devlette karşı sorumlulukları vardır.
- Benzer şekilde insanlarda yaşadıkları topluma ve devlete karşı sorumlulukları vardır.
- Bununla beraber görev ve sorumluluk aynı anlama gelmez.

Etik kurallar

Görev	Sorumluluk
Kişiye veya kişilere yapılması için verilen işlev	Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesidir.
Kişiye başkası tarafından verilir	Verilen göre ek olarak veya görev verilmeden kişi tarafından o işin daha iyi yapılması
Bilimsel olarak ölçülebilir	Daha çok görecelidir
Yapılan işin kendisi önemlidir	Sonuçlar daha önemlidir. Yapılan işin sonucunda oluşabilecek olumsuz etkileri öngörmeyi ve engellemeyi kapsar
Yerine getiren sonuçlarıyla ilgilenmez	Sonuçlarıyla ilgilenir
Görev insanı sorumluluk sahibi olmak zorunda değildir	Sorumluluk alan insan aynı zamanda iyi bir görev insanıdır

(Kolçak, 2016)

Bireysel etik

- Bireyin davranışlarını kontrol eden ve şekillendiren değerler hakkında bireyin sahip olduğu bilinç bireysel etik olarak adlandırılır (Kolçak, 2016).
- Yani birey iyi-kötü ya da doğru-yanlış davranışları kendi kişisel ve inanç değerlerine göre belirler.
- Araştırmacılar bireysel etiğin kaynağının insanın kendi vicdanı olduğu düşünmektedir. Bireysel etik bireylerin vicdanlarına yardımıyla kendilerini düzenleme ve iyi ve doğru hareketleri belirleyebilirler.
- Bununla beraber bireylerin etik davranışlarını kişisel/demografik, kültür ve ekonomik durumları da etkilidir.
- Örneğin kadınlar erkeklere göre daha çok etik kurallara uyarken, yaş ilerledikçe bireylerin etik davranışları artmaktadır.

Bireysel etik

- Benzer şekilde işletmelerde çalışanlar çıkarıcı, görevci ve ahlakçı davranışlar sunabilirler.
- Çıkarıcı davranış sonucunda işletmenin etik değerlerini olumsuz etkiler.
- Görevci davranışlar ise etik değerler üzerinde bazı durumlarda olumlu bazı durumlarda ise olumsuz etik yapar.
- Ahlakçı davranış sunan çalışanlar ise işlerini iyi şekilde yapmaları, çıkarıcı ilişkileri engelledikleri, sağlıklı bir iletişim kurdukları ve kurallara uydukları için işletmelerin etik değerlerini yükseltirler.

Toplumsal etik

- Bireylerin içinde yaşadığı toplumunun değer yargılarıdır (Kutlu, 2017).
- Toplumsal etiğin temelini bireyin yaşadığı toplumda yazılı olmayan örf ve adetleri, gelenekleri, kültürü, inanç sistemlerini temel alarak gelişmiştir.

Global etik

- Meslek etik ile toplumsal etik değerlerinin uluslararası boyutta değer kazanmasıdır (Kutlu, 2017).
- Global etik uluslararası ticaret, işbirliği ve ilişkilerin önem kazanmasıyla gelişmesiyle gelişmiştir.

Etik-toplum ilişkisi

- Toplum bireylerden belirli hukuk, ahlak ve etik kurallarına uyması beklemektedir.
- Hukuk genel olarak kişi-kişi ve kişi-devlet arasındaki ilişkileri düzenleyen ve uyulması zorunlu kurallardır.
- Hukuk kurallarının ahlak ve etik kurallarından farklı olarak uyulmaması durumunda devlet tarafından cezalar devreye sokulur.
- Etik ve ahlak kuralları ise insanların toplum içerisindeki davranışlarını düzenleyen ve gerçekleştirdikleri davranışları ölçmeye yarar.
- Bireyler etik ve ahlak kurallarını ailelerinde ve içinde yaşadığı toplumdan yaşayarak öğrenirken, hukuk kurallarını yaşayarak veya kendilerini eğiterek öğrenebilirler (Kutlu, 2017).
- Bireylerin etik kurallara uyması toplumun uzun vadede bütün kesimlerine fayda sağlayacaktır.

Etik-toplum ilişkisi

- Böyle bir durum gelişmiş toplumlarda etik kurallarının hukuk kurallarıyla beraber işleyerek etik kurallara uymayanlar toplum tarafından uyarılır ve tepkiyle karşılaşır.
- Toplumsal yaşam içerisinde farklı yaşam tarzlarına sahip bireyler mevcut olmakla beraber bir arada yaşam için etik kurallara uyulması zorunludur.
- Dolayısıyla toplumsal yaşam bir çeşit ağ veya örgütsel birliktelik olarak tanımlanabilir.
- Toplumun bir arada kalabilmesi için insan-insan ve insan-toplum ilişkilerini belirleyen topluma ait ahlak, norm, değer, hukuk ve inanç sistemi gibi etik kurallar ana unsurlardır biridir.
- Etik kurallara uymayan bireyler doğru olmayan davranışlarının olumsuz sonuçlarıyla karşılaşabilir.
- Nitekim etik kurallara uyan bireyler ise toplum tarafından desteklenir ve belli kazanımlar elde ederler.

Etik davranışlarının sonuçları

- Etik davranışlara uygun davranmanın sonucunda hem bireyler hem de işletmeler açısından olumlu sonuçları vardır (Kolçak, 2016; Kural, 2017).
- Olumlu davranışlar sonuçları;
 - Saygınlık kazanma,
 - Güvenilir olma,
 - Problem çözümünde yardım alma,
 - Toplumda kabul görme,
 - Toplumda ahlaki çöküş durumunda kötü niyetli davranışları engelleme,
 - Toplumda kabul görme.
- Etik davranışlara uygun olmayan davranışlar sonucunda bireysel, kurumsal ve toplumsal açıdan olumsuz sonuçları olmaktadır.

Bireysel	Kurumsal	Toplumsal
İşini kaybetme	Saygınlığını yitirme	Yozlaşmanın kurumsallaştırılması
Saygınlığı kaybetme	Müşterisini kaybetme	Etik değerlerin önemini yitirmesi
Toplumsal soyutlanma	İmajın zedelenmesi	Anemik (kötü) davranışların yaygınlaşması
Güvenirliği yitirme	İş birliğinin zayıflaması	Toplumsal bağların zayıflaması
Kişisel benliğin zarar görmesi	Grup çalışmalarının etkinliğini yitirmesi	Saygı ve güven ortamının kaybolması
Mesleksel ve örgütsel bağlılığın zayıflaması	Kurum içi iletişimin zarar görmesi	Uluslararası toplumdan dışlanma
Öz saygının yitirilmesi	Örgütsel bağının zayıflaması	
Çalışma arkadaşıyla ilişkilerin bozulması	Hukuki yaptırıma maruz kalma	
Kişisel imajın bozulması	Finansman sıkıntısı	

(Kural, 2017)

Etik kodlar

- Etik kodlar toplumların, işletmelerin ve çalışanların etik değerlere ahlaki sorumluluklar, prensipler ve temel değerlere uymaları için geliştirilen kurallar bütünüdür (Kolçak, 2016).
- Bu kodların belirlenmesindeki amaç etik beklentileri arttırmak, etik karar vermeyi teşvik etmek ve yetkilerin kötüye kullanılmasını engellemektedir.
- Etik kodlar hayatın içerisinde yer almaktadır. Bundan dolayı kusursuz, sarsılmaz ve evrensel değerleri temel almalıdır.
- Evrensel değerleri uyma zorunluluğundan dolayı, etik kodların oluşturulmasında da değişme uğramayan ana ilkeler bulunmaktadır.

Etik kodlar

- Temel etik kodları:
 - Öncelikle insan ve insan mutluluğunun araç değil amaç olması,
 - Temelde dürüstlük ve yasalara bağlılık,
 - Özeleştir ve güven,
 - Duygu ve değerlerin ortak kültürü,
 - Sürekli gelişim ve tutarlılık,
 - Demokratik katılım,
 - Bütünsel bakış açısı,
 - Yaratıcılık ve uzlaşmayla sonuçlanan çıka çatışmaları,
 - Ürüne ilişkin olarak güvenilirlik ve kalite,
 - İşyeri hijyen ve güvenliği (Kolçak, 2016).

Etik kodlar

- Etik kodların belirlenmesi üzerinde birçok model geliştirilmekle beraber etik karar almada uygulanacak temel unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurlar;
 - Problem tespiti,
 - Bilgi toplama,
 - Potansiyel kararlar,
 - Kararın seçimi,
 - Uygulama,
 - Sonuç.

Etik kodlar

Problem tespiti

- Problemin tespiti etik kodlarına uymalıdır.
- İşletmelerin vizyon ve misyonuna uygun olmalıdır.

Bilgi toplama

- Bilgiye ulaşmaktaki zaman kısıtlamasından dolayı bilgi toplama etik kodlara uygun olmalı ve karar vericiler etik kodlara uygun bir şekilde karar vermelidir.
- Bu unsura uyulmaması durumunda işletme imaj kaybına uğrayabilir.

Potansiyel kararlar

- Toplanan bilgilerin etik kodlara uygun şekilde irdelenip, potansiyel kararlar ortaya çıkarılmalıdır.
- Belirlenen potansiyel kararlar işletmelerin vizyon ve misyonuna uygun olmalıdır.

Etik kodlar

Karar seçimi

- Alınan potansiyel kararlarının nihai karar dönüştürülürken, hangi niyetle verildiği ve olası sonuçları belirlenmesidir.
- Bundan dolayı alınacak kararlar problemin bir daha gündeme gelmemesini sağlayacak şekilde etik değerlere uygun olmalıdır.

Uygulama

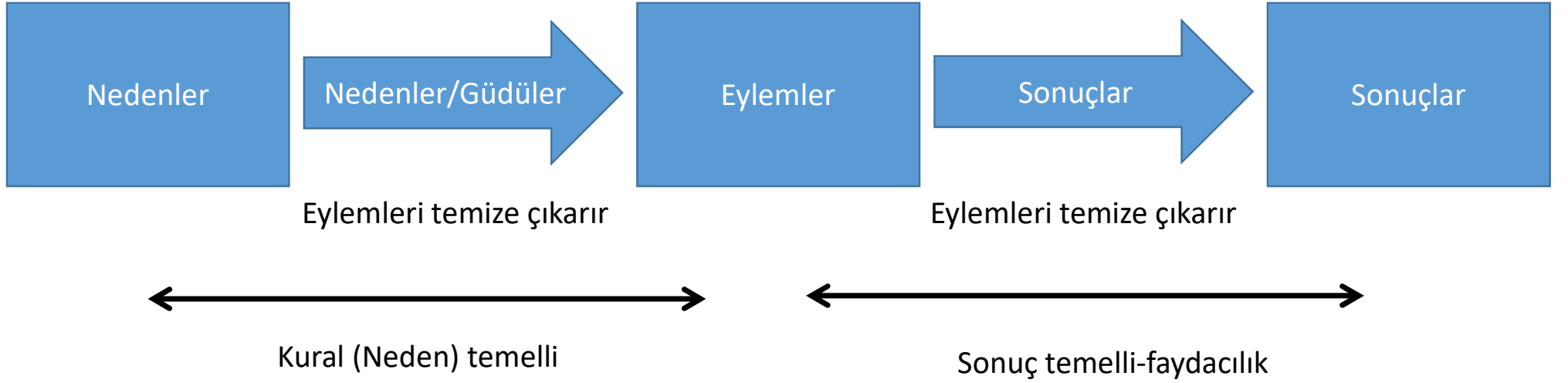
- Alınan nihai kararın uygulanması etik kodlara uygun olmalıdır. Ayrıca uygulamadaki dikkatsizlik sonucunda etik değerlerin zarar görmesine neden olabilir.

Sonuç

- Alınan nihai kararlar ve uygulamaların sonuçları etik kodlara uyumlu olmak zorundadır.
- Aksi durumda işletmenin imaj kaybına uğramasıyla sonuçlanabilir.

Etik Teorileri

- Etik kavramının nispetten sübjektif bir özellik taşıdığından farklı yaklaşımlar ve teoriler mevcuttur.
- Yaygın teorik yaklaşımlar «Teleolojik» ve «Deontolojik» yaklaşımlarıdır (Kutlu, 2017).
- Teleolojik yaklaşımda etiğin kararın sonuçlarını gözlemleyerek tanımlar.
- Deontolojik yaklaşımda ise karar sürecini gözlemleyerek tanımlar.
- Hangi yaklaşım esas alınıralsa alsın, bireyin davranışlarını etkileyen bazı faktörler vardır.
- Yani bireylerin davranışlarını iyi-kötü veya doğru-yanlış olduğunu belirleyen kesin ölçütler yoktur. Ancak insanlığın bilgi birikimi ve tecrübeler iyi-kötü veya doğru-yanlış ne olabileceği konusunda belli ortak yargıları geliştirmiştir.

(Torlak, 2001)

Teleolojik yaklaşım

- Davranışların ve alınan kararların ortaya koyduğu sonuçlarla ilgilenmektedir (Kutlu, 2017).
- Davranış ve kararların sonuçlarını önemsemektedir. Buna göre bireyin kararı çok sayıda insana fayda sağlıyorsa etiktir.
- Teleolojik yaklaşıma ait teoriler arasında en iyi bilineni faydacılıktır. Yani bir şeyin iyi olduğuna karar vermek için sonucun iyi, ya da kötü olduğuna karar vermek için sonucun kötü olduğunu bilmek yeterlidir.
- Kısacası en yüksek fayda veren hareket doğru iken, zararlı etki veren davranış yanlıştır.
- Bazı durumlar bireyler en yüksek fayda veren davranış için ahlak ve etik kurallarını çiğneyebilir. Örneğin amacı için yalan söyleyebilirler.

Teleolojik yaklaşım

- Teleolojik teoriler içinde «egoizm» ve «faydacılık» olmak üzere iki sınıflama mevcuttur.
- Egoizm: sadece birkaç sonuçsalcının savunduğu bireyci yaklaşımdır.
- Bu yaklaşıma göre doğru eylem, tüm alternatif sonuçlar göz önüne alındığında bireyin çıkarına en yüksek oranda veya en az oranda zarar sağlayan sonuç sağlayan davranışı göstermesidir.
- Faydacılık: tek bir bireyin çıkarını ret edip toplumun faydasını düşünen yaklaşım.
- Bu yaklaşıma göre doğru olan davranış bütün topluma en yüksek faydayı sağlamalıdır.

Deontolojik yaklaşım

- İlkeli karar verme yaklaşımı şeklinde tarif edilen deontolojik yaklaşıma göre karar, faaliyet ve davranışların sonuçları yerine, uygulanan ilke ve kuralların doğruluğu dikkate alınarak verilir (Kutlu, 2017).
- Deontolojik yaklaşım, teleolojik yaklaşımın aksine, sonuçlar yerine eylemlerin doğruluğuna odaklanmaktadır.
- Bir eylemin doğruluğu ya da yanlışlığını; eylem sonuçlarından bağımsız olarak, onun çeşitli ahlaki ödev ve kuralları yerine getirip getirmemesi açısından inceler.
- Davranışın yansımalarının iyi yada kötü olması bu yaklaşım için önemli değildir.
- Etik eylem, bireyin görevini yapmasını kapsar; görevin yapılması doğru, yapılmamasını yanlış olarak değerlendirilir.
- Deontolojik teoriler vicdan üzerine yoğunlaşırlar ve karar veren birey davranışın ortaya çıkardığı olumlu yada olumsuz sonuca bakmaksızın rahatlık hissediyorsa, etik kabul edilir.

Deontolojik yaklaşım

- Bu yaklaşım kendi içinde «ahlak ve haklar» ve «adaletçi» yaklaşımlar olmak üzere iki alt başlıkta incelenmektedir.
- Ahlak ve haklar yaklaşımı bireyin temel hak ve özgürlüklerinin bulunduğu ve bunların bireyin kararlarında göz ardı edilemeyecek değişkenler olduğu temeline dayanır.
- İşletmeler bir konuda karar alırken mutlaka toplumun ve bireylerin haklarını göz önünde bulundurarak karar almalıdırlar.
- Adaletçi yaklaşım ise eşitlik, adalet ve tarafsızlık kavramlarını esas almaktadır.
- Bu yaklaşıma göre meslek örgütleri bu kavramları esas alınarak kurulmalı ve yönetilmelidir.

Etik Sistemleri

- Etik Sistemleri beş başlık altında ele almak mümkündür.

Etik Sistem	Temsilcisi	Tanımı
Amaçlanan Sonuç Etiği	John Stuart Mill (1806-1873)	Bir eylemin ahlaki doğruluğu amaçlanan sonuç tarafından belirlenir.
Kural Etiği	Immanuel Kant (1724-1804)	Bir eylemin ahlaki doğruluğu standartlar ve yasalar tarafından belirlenir.
Toplumsal Sözleşme Etiği	J.Jack Rousseau (1712-1778)	Bir eylemin ahlaki doğruluğu belli bir toplumun normları ve gelenekleri tarafından belirlenir.
Kişisel Etik	Martin Buber (1878-1965)	Bir eylemin ahlaki doğruluğu kişinin vicdanı tarafından belirlenir.
Sosyal Yaşam Etiği		Bir eylem sosyal ve ekolojik kurallara uygun olmalıdır.

(Pehlivan, 2002)

Amaçlanan Sonuç Etiği

- Bir eylemin ahlaki doğruluğunun amaçlanan sonuca göre belirlenmesidir (Kolçak, 2016).
- Faydacılık olarak da ifade edilmektedir.
- Sorunlara pratik bir yaklaşım getirir ve **elde edilecek sonuçlara odaklanır.**
- Haz arama ve acıdan kaçma üzerine kurulmuştur.
- Bu yaklaşım Jeremy Bentham ve John Stuart Mill tarafından geliştirilmiştir.

Amaçlanan Sonuç Etiği

- Mill'e göre bir eylemi iyi kılan şey, **sonuçta getirdiği fayda ile mutluluğu sağlamasıdır.**
- İyinin ölçütü olan mutluluğun, sadece eylemde bulunanın değil, ilgili herkesin, dolayısıyla tüm insanlığın mutluluğu olduğunu savunur.
- Dolayısıyla **eylemin sonucu açısından değerlendirilmesi gerektiğini** savunmaktadır. Birey ya da işletme en fazla faydayı sağlayacak şekilde davranmalıdır.
- Bu davranış şekli toplum refahını süreç içerisinde yükseltecektir.

Amaçlanan Sonuç Etiği

- Bu kuram karar ve davranışların sonuçlarına önem verir. En az yarar ve en az zarar ile sonuçlanan karar ve davranışlar, etiktir. Sonuçlar önemli görüldüğü için davranışın neden ve nasılı gözardı edilir. Davranışın niyeti, amacı değil; somut sonuçları önemlidir (Ergin, 2019).
- Örneğin; **kazara bir evin yanmasına neden olan kişi kasıtlı olarak bir otomobili yakandan daha suçlu görülür.**
- Bu tür kuramlardan biri olan yararcılık bir davranışın etik olup olmadığının değerlendirilmesinde, sonunda ortaya çıkan toplam yarara bakılması gerektiğini savunur. Sonuçta en çok kişiye en büyük yararı getiren davranış, bu durumdaki etik davranış olarak kabul edilir.
- Machiavelli (1469-1527)'nin ahlak anlayışına göre 'amaca ulaşmak için her şey mubahtır'

Amaçlanan Sonuç Etiği

- Örgütlerin yönetimi açısından bakıldığında örgütsel politikaların oluşumunda ve test edilmesinde **basit ve anlaşılır bir temel oluşturduğu** görülmektedir. Buna göre örgüt içerisinde politikalara, kurallara ve ilkelere körü körüne uyulması yerine bunların faydalı olup olmadığının sorgulanması gerekmektedir.
- Sorunlara pratik yaklaşımı ve eylemlerin etkileyeceği bireylerin, verilen kararda dikkate alınmasını gerektiren faydacı yaklaşım **günlük sorunlara çözüm getirmede** etkili olabilmektedir (Ergin, 2019).

Amaçlanan Sonuç Etiği

- Mill'in Faydacılık İlkeleri;
 1. Bir eylemin doğru ya da yanlış olduğuna karar verebilmek için sonuçlarına yoğunlaşmak gerekir.
 2. Eylem kuralları, onlara uyacak bireylerin karakterinden kaynaklanmaktadır.
 3. Eylemlerin doğruluk oranı arttıkça, mutluluk da artar, azaldıkça mutluluk da azalır.
 4. Her insan kendi mutluluğunu istediği sürece, bu onların en yüksek mutluluğuna ulaşmaları için yeterli bir neden sayılacaktır.
 5. Mutluluk, insan eyleminin tek amacıdır ve onun ölçütü ahlaki oluşudur.
 6. Mutluluk sadece bireyin kendi mutluluğu değil eylemin herkes için doğruluğudur.
 7. Eylemin fayda derecesi, mutluluğa neden olabilir veya mutsuzluğu engeller.
 8. Bir eylemin etik olarak doğru kabul edilebilmesi için eylemin sağladığı toplam faydanın bireyin yapacağı başka bir eylemin sağlayacağı toplam faydadan büyük olması gerekmektedir.
 9. Faydacılık birbirine zıt etik yükümlülükler arasında seçim yapmada genel bir hakemdir (Kolçak, 2016; Kutlu, 2017)

Amaçlanan Sonuç Etiği

- Bu etik anlayışında önemli olan amaçlanan sonuca ulaşmaktır. İlkelerin ve kuralların fazla bir önemi bulunmamaktadır.
- Kısacası bu etiği anlayışında ‘hedefe giden her şey mubahtır’ anlayışı hakimdir denebilir!
- Bununla beraber fayda ister bencilik, isterse sosyal çıkar üzerine olsun, görecelidir ve sonunda göze batmaya mahkumdur.

Kural Etiği

- Temeli eski yunan filozofları Sokrates ve Kant'a kadar uzanmaktadır. Bu nedenle de zengin bir tarihsel mirasa sahiptir.
- Kural etiği bir eylemin sonuçlarının dikkate alınması yerine **eylemin niyetinin ve bireyin haklarının dikkate alınması** gerektiğini savunmaktadır.
- Diğer bir ifadeyle koşulları dikkate almadan sadece evrensel doğrular ve ilkelerle ilgilenmektedir (Kolçak, 2016).
- Bütün insanlar için geçerli evrensel kurallar arayışı, bireyin davranışlarında temel alacağı sağlam çerçeveler çizebilir.

Kural Etiği

- Yaşam içerisinde uyulması gereken kurallar bulunmaktadır.
- Bu kuralların bir kısmı yazılı kurallardır ki bunlara yasa denir.
- Bu kurallara uymamanın cezai yaptırımı bulunmaktadır. Ancak yasal olan her şey etik olmayabilmektedir.
- Gerçek etik yasal olanının üzerinedir. Bunun yanı sıra yazılı olmayan kurallar da vardır.
- Örf ve adetler gelenek ve görenekler bunlardandır. Cezai yaptırımları bulunmaz fakat uymayanlar toplum tarafından dışlanabilmektedirler. Hatta bu yönleriyle yazılı kurallardan daha etkili olabilirler.

Kural Etiği

- Etik davranışların ahlak ilkelerine bağlı olarak belirlendiği ve mantığa dayalı kurallardan oluğuğı ileri sürölmektedir. Eylemlerin sonuçları değil etik olup olmadığı önemslenmektedir.
- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde yer alan bütün kişi ve grupların temel hak ve özgürlükleri bulunmaktadır.

Kural Etiği

- Kant'ın etik ilkeleri;

1. Bütün etik kavramlar öncüllere dayanır ve bundan dolayı denetsel bilgiden soyutlanamaz.
2. İnsanlar zorlamalar nedeniyle veya eylemin gerçekten iyi olması nedeniyle davranış gösterebilir.
3. Bireylerin kendilerini kısıtlayan ilke ve kuralları temel almaları gerekir.
4. Erdemli davranmak aslında ilkelere uygun davranmak demektir.
5. Mutluluk, haz dolu bir yaşam değil, erdem dolu bir yaşamdır.
6. Erdem bir idealdir ve bireyler bu ideale olabildiğince ulaşmak için çabalamalıdır.
7. Bireyler kendilerini başkaları ile değil, kendi kusursuzluk idealleri ile karşılaştırarak değerlendirmelidir.
8. Bireyin ahlak kurallarını kendi davranışlarına uyarlaması değil, kendi davranışlarını ahlak kurallarına uydurmaları gerekir.
9. Eylemlerin temelinde yatan ilkeleri, tüm insanlık için geçerli genel kurallar olarak görmek ve o şekilde davranmak gereklidir.
10. Bireylere karşı davranışlarda yalnız kendi amaçlarını değil, karşı tarafın amaçların da göz önünde tutmak ve bireyleri amaca ulaştırmak araçlar olarak görmemek gerekir (Kutlu, 2017).

Toplumsal Sözleşme Etiği

- Devletin ve hukukun kökenini, bireyler arasında bilinçli olarak akdedilmiş bir sözleşmede bulan, bir toplumun üyelerinin birbirleriyle olan ilişkilerinde devletin yönetimi altında karşılıklı sorumluluk ilkesine göre davranmak için anlaşma yapmış olduklarını savunan görüştür (Kolçak, 2016).
- Birey olarak toplumun genelince kabul gören, ilkeler ve standartların benimsenmesinin toplum halinde yaşamının getirdiği çatışmaları önleyeceği kabul edilmektedir.
- Jean Jack Rousseau için en önemli olgu otorite ve özgürlük arasındaki dengedir. Bireyler ile toplum arasındaki ilişkileri düzenleyen ve uyulması zorunlu olan kurallar **hukuk kurallarıdır**.

Toplumsal Sözleşme Etiği

- Hukuk kuralları da özgür insanlar arasında eşit koşullar altında yapılan toplumsal sözleşmeye dayanmaktadır. Yaptırımla güçlendirilmiştir.
- Hukuka ters bir davranış her zaman yaptırımla karşılaşmaktadır.
- Bu yaptırımlar **hürriyetin kısıtlanması, para cezası, uzaklaştırma, meslekten men gibi müeyyideler** olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toplumsal Sözleşme Etiği

- Hukuk kurallarının belirleyici özellikleri;
 1. Hukuk kuralları yazılı ve devlet eliyle uygulanan kurallardır.
 2. Her hukuk kuralı bir değer yargısına dayanır. Toplumdaki olaylar, hukuk tarafından değerlendirilir ve kural haline getirilir.
 3. Hukuk kuralları insan davranışlarını düzenler.
 4. Hukuk kuralları çoğu kez olumlu ya da olumsuz emirler şeklindedir. Bazen izin bazen yasaklama biçiminde kendini gösterir.
 5. Hukuk kuralları tek bir olaya değil, aynı niteliği taşıyan bütün olaylara uygulanır.
 6. Hukuk kurallarının gücü fazladır. Bu güç devlet tarafından korunur (Kolçak, 2016; Kutlu, 2017).

Kişisel Etik

- Kişisel etik sisteminin en önemli temsilcisi Martin Buber'dir. Buber kişisel etiğin kaynağının insanın içinden gelen ses yani vicdan olduğunu savunur. Kişisel etik, kişinin toplum içerisindeki duruşunu belirler.
- Bu etik anlayış bireyin ahlaki altyapısını temel almaktadır.
- Kişisel etik bireyin yaşadığı çevresinde yaşanan olaylar karşısında **gösterdiği tepkiler ya da ortaya koyduğu tavırlardır.**

Kişisel Etik

- Kişisel etiğin özellikleri;
 1. Kişisel etik, gerçeğin doğrunun sadece zekadan değil içinden geldiğini savunur.
 2. Doğruluk ve etik davranışlar herkesin içinde vardır.
 3. Kişisel etik bireyin kendisine dönmesi sağlar.
 4. Bireyin karşılaştığı durumlarda doğru ve yanlış kararlar vermesi kendi vicdanına bağlıdır.
 5. Bireyi amacına ulaştıracak davranış etik olmalıdır.
 6. Yaşamda belli kuralların olamayacağı pek çok durum söz konusudur.
 7. Birey bir grupta yer aldığı için, haksızlığa göz yummaz.
 8. Birey özgürleştikçe kendi etik standartlarını geliştirir.
 9. Birey sadece kendi çabaları ile kusursuzluğa erişir. Başkaları bunu kişi adına yapamaz.
 10. Bireyler hayatları boyunca geliştikleri için, yeni değerler edinirler (Kolçak, 2016; Kutlu, 2017).
- Birey sadece kendi çabaları ile kusursuzluğa erişir. Başkaları bunu kişi adına yapamaz.

Sosyal Yaşam Etiği

- Sosyal yaşam etiği, kişinin sosyal yaşam içerisinde kurduğu ilişkilerde uyması gereken kurallar bütünüdür (Kolçak, 2016).
- Hiçbir varlık tek başına değildir ve yaşamak için başkalarına ihtiyaı bulunmaktadır.
- Bu yüzden insanların kendi aralarındaki ilişkilerde gerekse diğer canlılarla olan ilişkilerde uyması gereken kurallar bulunmaktadır. Bu kurallara sosyal yaşam etiği adı verilmektedir.
- Başkalarına sana davranılmasını istediğin gibi davran.
- Sana yapılmasını istemediğini sen de başkasına yapma.

Sosyal Yaşam Etiği

- Sosyal yaşam etiği ilkeleri;
 1. İnsanlar birbirleri ile olan ilişkilerini karşılıklı saygı ve nezaket kuralları çerçevesinde yürütürler.
 2. Tüm taraflar görevlerinin gerektirdiği hak ve sorumlulukların bilinci içinde davranırlar.
 3. Kuvvet ve güç kullanımı gibi baskı yöntemleri kullanılmaz.
 4. Meslektaşlar, öğrenciler ve çalışanlar hiçbir çıkar doğrultusunda yönlendirilmez.
 5. Toplumun Tüm üyeleri uygunsuz olarak nitelendirilebilecek davranışlardan kaçınır (Kolçak, 2016).

Etik türleri?

- Etiğin tanıtımda olduğu gibi çeşitli etik türleri araştırmacılar tarafından önerilmiştir. Genel olarak etik türleri şu şekilde sınıflandırmak mümkündür;
 1. Bireysel etik
 2. İş etiği
- İş etiği de kendi arasında dört sınıfa ayırabilir.
 1. Örgütsel etik
 2. İşletme etiği
 3. Yönetmel etik
 4. Mesleki etik (Kolçak, 2016).

Bireysel etik

- Ahlak hükümlerinin temel değerlerini, davranış prensiplerini, insan düşünce ve eylemlerinin niteliğini kapsayan bir kavramdır.
- Bireysel etik insan davranışlarına esas teşkil eden ve onları şekillendiren değerler hakkında bireyin sahip olduğu bilinçtir.
- Martin Buber, “bireysel etiğin kişinin içinden gelen ses” yani vicdan olduğunu söylemiştir.
- Bireysel etik üç teoriye dayanmaktadır.
 1. Amaç,
 2. İlke,
 3. Sonuç etiği

Bireysel etik

- Amaç Etiği: Aristo'ya göre eylemin ne olduğu önemli değildir.
- Amaç, iyi bir sonuç almaktır. Birey kendi arzuladığı sona ulaşmak için kötü bir sonu iyi bir son gibi düzenleyebilmektedir. Gerçekten iyi bir son için çabalamak her bireyin doğasıdır.
- İlke Etiği: Kant'a göre insan faaliyetlerinin ilkesi sebep temeline dayanmaktadır.
- Bireylerin iyi veya kötü davranışları birbirimizle olan eylemlerimizde bize yol gösteren kural ve ilkelerle belirlenmektedir.
- Kant, "her insanın değerleri olduğuna inanırsan, nasıl davranacağını da anlayabilirsin" mantığıyla insan davranışlarının sebeplerini açıklamaya çalışmıştır.

Bireysel etik

- Sonuç etiği: John Stuart Mill'e göre davranışların ahlaklı olup olmadığı o davranışın sonucuna göre açıklanabilmektedir. Amaç veya ilkeden çok sonuç önemlidir. Eğer bir eylem mutsuzluktan daha çok mutluluğa sebep oluyorsa O davranış doğrudur. Ancak yine Mill, bir eylem az da olsa zarar veriyorsa o eylemden kaçınmak gerektiğini söylemektedir.
- Uzun dönemde toplumda ahlaki bir karar alınacaksa mutlaka azınlıkların hakları gözetilmelidir. Çünkü azınlık zarar görürse, çoğunluğun menfaati de tehdit altındadır.

Bireysel etik

- Toplumun bireylerden bireysel etik kapsamında yapmalarını beklediği bazı etik davranışlar bulunmaktadır:
 1. Başkalarının refahını düşünme ve onlar için endişelenme,
 2. Başkalarının kendi kendini idare etmesine saygı,
 3. Güvenilirlik ve dürüstlük,
 4. Kanunlara uygun davranma isteği,
 5. Adalet,
 6. Haksız avantajlardan faydalanmayı reddetme,
 7. İyilikseverlik,
 8. Zararı önleme ve zarar vermeyi reddetme (Kolçak, 2016).

İş Etiği

- İş etiği sadece teorik ahlak felsefesiyle değil günlük ahlaki değerlerle de yakından ilgilidir (Kolçak, 2016).
- Genellikle iş dünyasındaki doğru ve yanlış davranışlar olarak tanımlanmaktadır.
- Çalışma etiği bir toplumda çalışmaya ilişkin değerler ve tutumlardır.
- Toplumun değerlerinden ve kültüründen etkilenmektedir. Bu nedenle bir toplumun işe yönelik tavrı bir başka toplumun tavrından farklılık gösterebileceği gibi aynı toplumun çeşitli katmanları arasında da farklı yaklaşımlar görülebilmektedir.

İş Etiği

- Çalışma etiği disiplini, verimliliği, kaliteyi ve etkinliği önemser ve kişilerin çalışkan, tutumlu, dakik, disiplinli ve dürüst olmalarını öngörür.
- Çalışma etiğinin yüksek olduğu toplumlarda gelişmişlik düzeyi de genellikle yüksektir.

İş Etiği

- İş etiği ile ilgili tanımlamalara bakıldığında, kabul gören esasların şu konularda yoğunlaştığı görülmektedir,
 1. İnsanların işle ilgili kararları ve işletmelerin toplumsal ve ahlaki sorumluluklarıyla ilgili konular,
 2. İş ile ilgili değerler, normlar ve kurallar,
 3. İş dünyasındaki ahlaki ilkeler, standartlar ve inançlar sistemi (Kolçak, 2016).
- İş etiği genel ahlak kurallarının iş hayatına uygulanması olup dürüstlük ve doğruluk üzerine kurulu toplumun beklentilerinden adil rekabete, reklamcılıktan halkla ilişkilere, sosyal sorumluluktan tüketicinin bağımsızlığına kadar, çok farklı boyutları olan uygulamalı bir ahlak felsefesi türü olarak ifade edilmektedir.

İş Etiği

- İş etiğinin son yıllarda bu kadar önem kazanmasının nedenlerini:
 1. Maddeciliğe yönelmeyle birlikte statü ve zenginlik kazanma isteği ile insanların ihtiyaçlarından fazlasını isteme aç gözlülüğü.
 2. Küresel rekabetin zor şartlarda geçmesi nedeniyle yöneticilerin güçlü duruma gelmek için kolay ve ucuz yolları tercih etmeleri ve bu durumun diğer işletmeleri de kural dışılığına teşvik etmesi.
 3. Etik dışı davranışlar konusunda bireysel sorumluluğun ortadan kalkması.
 4. İnsanları başkalarına karşı olan sorumluluklarından etik ilke ve değerlerinden çok kendi mutluluklarıyla ilgili olmaya yönlendiren bireyselleşmenin artması
 5. İşletmelerde etik liderlik eksikliği,
 6. Dünya artan biyolojik ve askeri teknolojinin işletmeler tarafından insanların zararına kullanılma riski,
 7. Küreselleşme sonucunda farklı kültürlerden gelen insanların iş hayatında birlikte çalışmalarının getirdiği sorunlar,
 8. Çevre kirliliğindeki artışın insanları olduğu kadar, işletmeleri de yakından etkilemesi (Kolçak, 2016).

İş Etiği

Örgütsel Etik

- Örgüt: belirli amaçlar doğrultusunda kişilerin çabalarının eş-güdümlendiği bir yönetim işlevi; amaç, insan, teknoloji boyutlarının etkileştiği bir sistem; kişiliğini belirleyen ve kendine özgü bir kültürü olan işleri mevkileri, çalışanları ve aralarındaki yetki ve iletişim ilişkileri gösteren bir yapıdır (Kolçak, 2016).
- Örgütler belirli amaçlara ulaşmak için kurulmuş, **toplumsal sistemlerdir**. Onlara gerçek niteliklerini kazandıran da bu amaçlardır.
- Örgütler farklı kültürlere sahip bireyleri bir araya toplayarak onları belli bir birliktelik içerisinde çalıştırmaktadır.

İş Etiği

- Bu farklı inanç ve tutumlara sahip bireylerin bir arada çalışmasını sağlayan ve yardım eden oluşum ise örgüt kültürüdür.
- Örgütler belirledikleri amaç ve sistemleri çerçevesinde gerek iç çevresinde gerekse de dış çevresine karşı belirli bir sorumluluk içerisindedirler.
- Bu yüzden çevreyle uyumlu olmaları, çevreye ters düşecek tutum ve davranış içine girmemelidirler.
- Doğal ve sosyal denge içerisindeki her oluşum yapısı gereği bir takım özelliklere sahiptir (Kolçak, 2016).

İş Etiği

- Örgüt içerisinde gerçekleştirilmesi hedeflenen etik ilkelerin de bu oluşumun doğal sonucu olarak bir takım kendine has özellikleri bulunmaktadır. Bunlar:
 1. Öğrenilebilir ve kazanılabilir olması
 2. Paylaşılması ve kapsamı
 3. İçselleştirmesi
 4. Davranış kalıpları içermesi
 5. Referans niteliği taşıması
 6. Performans değerlendirme ve oto kontrol sağlaması (Kolçak, 2016).

İş Etiği

- Öğrenilebilir ve Kazanılabılır Olması: Eğitimin etik düşünce üzerinde etkisi küçümsenemeyecek ölçülerdedir.
- Eğitimdeki temel amaç muhatabın öğrenme ve kavramasını sağlamaktır.
- Etik teorinin pratik yansımaları bize onun öğrenebilir özelliğini göstermektedir. Belirlenmiş bir amaca ulaşma amacı ile hassasiyetle kendisini sistematize ederek norm, değer ve yargılarını oluşturan örgütler açısından bu oluşumların iş görenleri tarafından bir an önce öğrenilip kazanılmış olması önemlidir.

İş Etiği

- Paylaşılması ve Kapsaması: Örgütsel etik ilkelerin, tüm yönetici ve çalışanları eşit derecede sorumluluk bilinci ile kapsaması ve tüm üyelerince öğrenilmesi, uygulanması, kazanılması ve bir sonrakine aktarılması, yani paylaşılması örgütsel önemini daha iyi tanımlamaktadır.
- Örgüt içerisinde yapılan etik ilkelerin, örgüt çalışanlarını, değerleri ve saptanmış amaçları kapsamaması onların paylaşılabildikleri oranını da artıracak ve güçlendirecektir.

İş Etiği

- İçselleştirilmesi: Etik ilkelerin oluşturulması aşamasından sonra toplumsal kabul görmeleri ve uygulanabilirlik alanı bulmaları için mecbur tutulmaları yerine örgüt mensupları tarafından anlamlarının kavratılmasına önem verilmelidir.
- Ancak bireylerin bu ilkelerin temel manasını kavramaları için başlangıç safhasında bir dayatma veya mecburiyet algılaması çok da anormal karşılanmamalı onların bu kuralları içselleştirmesi beklenmelidir.
- İlke ve kurallar içselleştirildiği ölçüde kabul bulur.

İş Etiği

- Davranış Kalıpları İçermesi: Etiğin yönetim sürecinde oynamış olduğu bu rol onun ulaşmayı amaçladığı iyi, güzel ve doğruyu yakalama arzusunun gerektirdiği bir takım kalıpları içerecektir.
- Örgüt çalışanlarının paylaşım içerisinde geçirmiş oldukları her bir örgüt günü içselleştirdikleri örgütsel norm ve değerler, sayesinde onları ortak ifadeler kullanmaya itecektir.
- Kullandıkları semboller ve ortaya koydukları davranış kalıpları benzeşecek ve biçimselleşecektir.

İş Etiği

- Referans Niteliği Taşınması: Etik ilkelere uygun olmak örgütler açısından iç tutarlılık ve bütünsellik oluşturduğu gibi bu yapının dış çevreye yansımaları tutarlılığının verdiği güvene dayalı referans sağlama şeklinde görülebilmektedir (Kolçak, 2016).
- Business Week dergisinde yapılan bir araştırmada faaliyetlerinde etik ilkelere uyan işletmelerin finansal puanlarının uymayanlarınkine oranla daha yüksek olduğu gözlenmiştir (Ergin, 2019).
- Buradan da görülmektedir ki etik ilkeler iç düzeni sağladığı gibi tüketici ve rakiplerine karşı da puan arttırıcı yönde referans niteliği taşımaktadır.

İş Etiği

- Performans Değerleme ve Oto Kontrol Sağlaması: Etik ile ilgili kullanılan dil, etik standardı ve yönetim ilkeleri işletmeden işletmeye göre farklılık gösterebilir.
- Kimileri örgüt içerisinde en uygun etik kültürü yerleştirip ve bunu korumak için yönetimin sorumluluğunu ifade ederken kimileri de iş görenin etik konusundaki eğitimi ile ilgili çabalardan bahsetmişler, işletmenin tüm denetim sisteminin etiksel çabaların verimli olmasını sağladığını belirtmişlerdir.
- Görüldüğü gibi etik ilkeler yönetici, eğitimci ve iş göreni örgüt içerisinde yasaların haricinde bir yerde birbirlerini değerlendirme olgusu olarak buluşturmaktadır. Böylece performans değerlendirmesi ve otokontrol birlikte sağlanmış olacaktır.

İş Etiği

- Örgütsel etiğin günümüzde önemli bir konu haline gelmesinin nedenlerini de şu şekilde sıralamak mümkündür:
 1. İşletmelerin uzun yıllar kar ve rasyonelliği ön planda tutarak temel etik ilkeleri ihmal etmeleri
 2. İyi bir işin iyi bir ahlakla özdeş olduğunun anlaşılması
 3. Mükemmel ve kaliteye ulaşma ile etiğin ilişkili olduğunun anlaşılması,
 4. Rekabetin şiddetinin artması ve niteliğinin değişmesine bağlı olarak toplumsal güvenin zedelenmesi
 5. Güven ve iş yaşamında değerlerdeki bozulmanın sonuçlarının ortaya çıkmaya başlaması (Kolçak, 2016).

İş Etiği

- Etik değerlere sahip bir organizasyon oluşturabilmek için üç temel şart bulunmaktadır:
 1. Biz bilincine dayalı yerleşik bir kurum kültürünün olması,
 2. Sorumluluk bilincinin yerleşmesi, herkesin davranışlarından sorumlu olması,
 3. Etik konularda sürekli, yoğun ve açık iletişimdir (Kolçak, 2016).

İş Etiği

- Örgütsel ahlaka sahip işletmelerin özellikleri şöyle sıralanabilir:
 1. Örgütler politikaları ve kuralları belirlemede karar alma sürecinde hem işgörenleri hem de hissedarları ile ortak hareket ederler.
 2. İşgörenlerin/çalışanların fikir ve düşünceleri örgütün fikirleri olarak kabul görür.
 3. Adalet, dürüstlük gibi değerler örgütün temel değerleri arasındadır.
 4. Bireysel sorumluluk önemli bir konudur. İşgörenler/çalışanlar bu sorumlulukları alırken ve kullanırken örgütsel menfaati göz önünde bulundururlar (Kolçak, 2016).
 5. Örgütsel amaçlar dış çevreyle uyumludur.
 6. Etik işletmeler, işletme içindeki ve dışındaki hissedarla etkin bir iletişim sistemi kurmayı başarmıştır.
 7. Şirket için etik olan davranışlar şirket sahipleri için de iyi olarak değerlendirilir.
 8. Etik olan işletmeler adil olma konusunda ısrarcıdır, yazılı olarak duyurdukları etik kurallarında müşterilerin ve toplumun çıkarlarının en az şirket çıkarları kadar önemli olduğunu vurgular.
 9. Etik işletmeler faaliyetlerini genel bir amaca yönelik davranışlar olarak görürler. Bu amaç şirket çalışanlarının yüksek değer yaratması ve şirket ile toplum arasındaki ilişkiyi istenilen düzeyde tutabilmesidir (Kolçak, 2016).

İş Etiği

- Etik değerlere uygun davranan ve çalışanlarını bu yönde özendiren örgütlerin elde ettiği üstünlükler belirli bazı başlıklar altında toplanabilmektedir. Bunlar:
 1. Verimlilik
 2. Sorumluluk
 3. İletişim
 4. Rekabetçi üstünlük
 5. Olumsuzluklardan kaçınmak (Kolçak, 2016).

İş Etiği

- Verimlilik: Dürüst, etik kurallara uygun iş ilişkileri geliştiren organizasyonlar satışta ve satış sonrası hizmetlerde daha yüksek müşteri memnuniyeti elde ederler. Bunun sonucunda da yüksek motivasyon, yüksek performans ve yüksek iş verimliliği sağlarlar.
- Sorumluluk: Çalışanlar etik açıdan çelişkili durumlarda kendilerinden beklenenlerin bilincindedirler.
- Rekabetçi Üstünlük: Çalışanların etik davranışı, organizasyonun ürün, hizmet, fiyat, bütçe, performans kararlarının ve değerlendirmelerinin doğru olmasını, bu bilgilerin organizasyon içinde kalmasını ve rekabetçi üstünlük sağlayacak şekilde kullanılmasını kolaylaştırır.
- Olumsuzluklardan Kaçınmak: Etik kurallara uygun davranan örgütler, haksız rekabet suçlamalarından, yasal kovuşturmalardan, haksız rekabet suçlamalarından, iş kazaları ve meslek hastalıkları gibi sorunlardan, ayrımcılık, taciz gibi dava konularından, devletin, sendikaların ve çevre örgütlerin baskılarından kendilerini daha rahat koruyabilirler (Kolçak, 2016).

İş Etiği

İşletme Etiği

- Kurumsal etik de denilebilen işletme etiği, iş yerinde doğru olanı yapmak üzere oluşturulan kurallar, ahlaki normlar, değerler, eğilimler ve ilkeler bütünü olarak ifade edilmektedir (Kolçak, 2016).
- İşletme etiği işletmelerdeki ahlaki ilke ve standartlarıdır. Modernleşen ve küreselleşen iş dünyasında işletme etiği kavramı oldukça önemli bir noktaya gelmiştir.
- Etik davranmak firmanın itibarı ve ürünün marka değerini yükseltmesi müşterilerin yatırımcıların ve toplumun güvenini ve desteğini sağlaması bakımından son derece önem taşımaktadır.

İş Etiği

- İşletme etiğinin firmalara sağlayacakları faydalar:
 1. Etik değerleri benimseyerek sürekli bir gelişim içinde bulunmaları ve verimlilikte gözle görülür bir iyileşmenin olması,
 2. Etik değerlerin işletme içinde geliştirilerek müşteriye yansıtan firmaların “seçilen” statüsüne geçerek rekabet avantajı sağlamaları,
 3. Etik değerlerin sosyal sorumlulukla birleşerek işletmeye artı değer kazandırması ve halkla ilişkiler birimlerinde bu değerın yansıtılması olarak ele almak mümkündür (Kolçak, 2016).
- İşletme etiği müşterilere sunulan ürün hizmetler yanında yerel yönetim ve çevre gibi bir çok unsuru da ilgilendirmektedir.
- Bu nedenle kurumsal etik olarak da adlandırılır. Bu açıdan bakıldığında işletme etiği aynı zamanda örgütün kurumsal ahlakını da ifade etmektedir.

İş Etiği

Yönetmel Etik

- Yönetmel eylemlerde uyulması gereken ilkeler veya davranış kuralları olarak tanımlanmaktadır (Kolçak, 2016).
- Şu şekilde de ifade etmek mümkündür; işyerlerinin yönetiminde etik ilke ve kuralların uygulanması süreci olup yönetimle ilgili rehberlik yapan davranış standartlarıdır. Bu yönü ile yönetmel etik örgütlerdeki bireylerin ahlaki kararların amaçlanmasını sağlamaktadır.
- Yönetmel etik, yönetmel kararların verilmesinde tutarlı, tarafsız ve gerçeklere dayalı olmayı, bireylerin varlık ve bütünlüğüne saygıyı, herkes için en iyi olacak eylemlerin seçilmesini ve eylemlerde adalet, eşitlik, tarafsızlık dürüstlük, sorumluluk, saygı, açıklık, sevgi, demokrasi, hoşgörü gibi evrensel değerleri temel almayı sağlayan, yöneticilere eylemlerinde yol gösteren davranış ilkeleridir.

İş Etiği

- Yönetmel etinin olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı boyutu bulunmaktadır.
- Olumlu yönü itibariyle genel ahlak anlayışındaki iyilerin ve pozitif yönlerin örgütsel amaçlara ve örgüt kültürüne yansımasıdır.
- Bu anlamda pozitif yönetmel etik anlayışı, yaygın ahlak anlayışının hakim olduğu dürüst bir bireyin bir örgüte katıldığı ve bütünün bir parçası olduğu görünümüdür.
- Olumsuz yanı ise toplumdaki yaygın ahlak anlayışı içinde nasıl kötüünün ve yanlışın hakim olduğu negatif yön varsa örgütlerde de şekillenen negatif bir ahlak anlayışı ortaya çıkabilmektedir (Kolçak, 2016).

İş Etiği

- Yönetmel etik, yöneticilerin etik değlerlerine bağı olarak gelişmekte ve 3 seviyede uygulama alanı bulunmaktadır:
 1. Kişisel uygulamalar ve ahlaki sorunlar: Kaynakların yanlış kullanımı, cinsel taciz veya bazı çıkar çatışmaları bu gruba girmektedir.
 2. Mesleki eylemler: Adam kayırma, sorun çıkmasını önlemek için ilgili tarafların baskılarına boyun eğme, iş görenlerin işten atılmaları bu tür örneklerdir.
 3. Günlük yönetim işleri: Gücün kullanımı, örgütlerin ve bireylerin şekillendirilmesi, doğru değlerin kararlaştırılması, gücün adil bir şekilde kullanılıp kullanılmadığının ve uygulanan seçimlerini haklılığın yargılanmasını içermektedir (Kolçak, 2016).

İş Etiği

Meslek Etiği

- Meslek grubunu oluşturan bireylerin kendi aralarında ve toplum ile olan ilişkilerini düzenleyen bir etik türüdür.
- Etik türleri şu şekilde sınıflandırılabilir:
 1. Betimleyici etik,
 2. Normatif etik,
 3. Meta etik (Kolçak, 2016).

İş Etiği

- Betimleyici Etik: Tasviri etik de denilmektedir. Ahlak alanında bilimsel ya da materyalist yaklaşımı tanımlar veya bilimsel ya da tasviri yaklaşımın ahlak alanına uygulanmasını ifade eder.
- Bu etik anlayışı, norm bildirmek ya da kural koymak yerine, sadece insan eylemini gözlemleyerek eylemlerin sonuçlarını betimler.
- Ahlaki inançlarımızla ilgili sosyolojik ya da psikolojik olguları ifade eder.
- Söz konusu yaklaşımda etik, seyirci gözlemci veya gözlemleyici durumundadır. Ahlaki olgu ve olaylara dışarıdan bakar onları bilimsel bir yaklaşımla gözlemleyip tasvir eder, açıklar (Kolçak, 2016).

İş Etiği

- Normatif Etik: İnsanlar için neyin iyi neyin kötü neyin doğru neyin yanlış olduğunu hayatlarını nasıl sürdürmeleri gerektiğini belirli durumlarda neyi yapıp neyi yapmayacaklarını ifade eder.
- Yani normatif etik koyduğu kurallarla insan yaşamı üzerinde rehber olur, yol gösterir, insanlara belli bir yaşam biçimi, hayat tarzı sunarak sorumluluklarını bildirir.
- Nasıl yaşamamız gerektiğini bildiren ahlaki ilkeleri araştırır, hayatta nihai ve en yüksek değere sahip şeylerin neler olduğunu tartışır, adil bir toplumun hangi unsurları içermesi gerektiğini tartışır (Kolçak, 2016).
- Kurala dayalı etik sonuçlarını hesaba katmaksızın uyulması beklenen etik kurallardır: Yalan söyleme! Dürüst ol! Yasalara uy!

İş Etiği

- Meta Etik: Analitik veya eleştirel etik olarak da isimlendirilmektedir.
- Felsefenin görevinin dilin mantıksal analizi ya da kavram çözümlemesi olduğunu dile getiren analitik felsefenin etik üzerindeki tavrını ifade eder (Kolçak, 2016).
- Meta etiğe göre ahlak filozofları normatif etikle uğraşmamalıdır. Çünkü onların ahlaki gerçeklere nüfuz etme imkanı verecek kavrayış güçleri olmadığını savunur. Bu yüzden diğer insanlara nasıl yaşamaları gerektiğini söylemeye hakları yoktur.
- Ahlak filozoflarının kural koyma, nasihatte bulunma, hayat tarzı sunma gibi teşebbüste bulunmamaları gerektiğini savunur. Çünkü filozofun görevi, belli bir dünya görüşü sunmak, onu haklılandırmak, desteklemek değildir.
- Filozof ahlaki kavramları, yargıları analiz etmeli, ahlaki davranış ölçütlerini tartışıp bu kavramların anlamlarını açığa kavuşturmalıdır (Ergin, 2019).

Kaynakça

- Ergin, M. G., 2019. Meslek etiği ders notları. Ankara Üniversitesi.
- Kolçak, M., 2016. Meslek Etiği. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Kreie, J. ve Cronan, T. P. (1998). How men and women view ethics?. Communication of the ACM, 41(9). 70-76.
- Kutlu, H.A., 2017. Meslek Etiği. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- Torlak, Ö., 2001. Pazarlama ahlakı. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.